

Други балкански рат

Цетиње, 25. јуна

Не остварише се наде увиђавних балканских родољуба, да ће се Балканци уздигнути изнад посебних интереса, да ће остати у тврдој заједници и паметно и мирољубиво погодити се о добитку, као што су сложено протјерали са Балкана петвековног угњетача.

Рат противу Турске изврнуо се у рат међу савезницима. До јуче загрљена браћа по крви и вјери, која су својим побједама на Куманову и Лиле Бургасу, још више својом заједницом задивила свијет, данас се кољу о превласт.

Проклетство неко прати Балкан. Био је земљиште туђих претотмица зато што је био стална позорница домаћих неслога и братоубилачких бојева.

Крв је међу браћом, међу јучерашњим савезницима, већ потоцима потекла.

Маћедонију, ту лијепу јабуку балканског раздора, свакојега дана све више покријевају лешеви браће. Језиви извјештаји са бојног поља причају о страховитим покољима, о очајничкој борби, о грчевитом напрезању за надмоћност, што се све може замислити само међу браћом, кад их страст зависти, жудња за плијеном, жеље за осветом и бијес мржње занесу и понесу у безбожно хрвање и претотмицу.

Сав образовани свијет напетом пажњом прати развој ове нове балканске драме, којој нијесу главни актери тамо око Штипа, Кочана и Дојрана, већ доста далеко од Балкана. Нека би се та драма извргла у трагедију за њих, а у вјечиту поуку Балканцима: да у слози свијех балканских народа, не у хегемонији појединаца, леже спас, добро, слобода Балкана.

Мисао о хегемонији убачена је у балканску заједничку кућу са стране од непријатеља балканске независности. Убачена је преко брата Бугарина, чија је себичност злоупотребљена и од ње створено све ово, што се сада догађа.

Тврдо вјерујемо да ће из братске крви, која се сада пролива по Маћедонији, нићи ново цвијеће. Нићи ће разум неразумних, несебичност код грамзивих, сложеност код властољубивих. Нићи ће основи за равнотежу међу балканским државама и народима, без које се слога и савез између њих не да ни замислити.

Кроз отров зла много пута појединци и читави народи долазе до добра. Нека би ово зло братоубилачкога рата отворило очи свијема Балканцима да би једном могли увидјети своје заједничко добро.

Уништавање Србије

Чији је програм уништавање Србије, већ је познато свакојем Србину. Творци тога програма свакоме допуштају да се на Балкану може ширити и развијати, само не српским државама, српском народу. Одузимање Драча од Србије, Скадра од Црне Горе мора да је освијестило и онога Србина, који у то још није вјеровао, ако у опште таква Србина може бити. Пред очигледном опасношћу од европског рата Србија је узмакла из Драча, Црна Гора из Скадра. У питању Драча и Скадра српске краљевине имале су противу себе једну велику европску силу и за њом отворену извјесност општих заплета. Ту су морале понустити.

Сад се, у питању подјеле земљишта Старе Србије, пред Србију истакла Бугарска. Ова је намјештена. Бугари треба од Србије да одузму земљу, пошто је већ лишена мора. Не смије Србија да има ни море, ни земљу. До којих граница да иде њено понуштање? Зар до самоубиства! И сад треба да буде крив онај који неће да се сам убије, већ хоће да живи!

Србија се одлучила на очајничку борбу. Очајање гоњеног и са свијех страна притиснутог и згњеченог дала јој храброст и наду на успјех.

На њеној смо страни по гњеву због неправде, на њеној смо страни снагом српске љубави и заједницом српскога добра. На њеној је страни сав свијет од срца и душе, који је прозро машинице противу српских краљевина и видио: да су и Драч и Скадар, и аутономна Арбанија, и бугарска хегемонија средства да се око Црне Горе и Србије створи гвоздени обруч, не би ли што прије без куршума издахнуле.

Бугари на несловенским путевима

Дивљасмо се младој Бугарској, њеноме нагломе напретку. Поздрављасмо је осјећањима искрена брата Словенина, који се радује напретку свакогет сина мајке Славије. Сузе се проливаху мало гдје толико као под Ловћеном кад је 1876. болни крик пјесме: „у Бугарској наша браћа њиште“ државицом саученића пројимао сав словенски, сав цивилизовани свијет. Из крви Руса, Срба и Румуна поникла је послите Бугарска. Ширила се и цвјетала је на радост Словенства. Ослободила се без крвавих заслуга својих синова, ма да су исти принципи огромне жртве азиског угњетача. Дарована слобода није драга као измјечена. Нишцела су се наша браћа Бугари. Олиће их стални успјеси, валудила их је кепре стана срећа. Згодан географски положај, преимућство у чињеници да се не граниче ни са једном непријатељском великом силом, побрка им равнотежу у националном темпераменту. Развише се у њих прохтеви за освајањем, за првенством на Балкану. Познаваоци тих њихових особина заведоше их на несловенске путеве. Јурнуше их у царство заблуда, у мрак душевног уображења. И код појединаца и код народа могу стални успјеси да буду извор несреће. Срећа је Бугаре понижела. Довела их је до лудога стања, тако да су образбили да све сами могу, да им нико није потребан, да им је све на Балкану под ногама. Њихова пометеност нађе се у заједници са страним рачунима. У колико Бугари уображенији, у толико Срби мањи, — а то је оно што се хоће. Најприје ове уништити, па ће послите доћи ред на Бугаре. Умоболни појединци лијече се у лудници; умоболни народи у кагасирофама на бојноме пољу. Можда ће бојеви око Штипа излијечити Бугаре и извести их на прави словенски пут. Можда ће кроз поразе, које ипак сажаљевамо, ући у реалност и увидјети да брат брату ваља да попусти и да су сами туђински плијен, а с браћом бич за туђина.

Примјер Пијемонта

Чује се погдјекоји глас у југословенској јавности, како је Србија требала да се поучи примјером Пијемонта, који је, да би спасао дјело уједињене Италије, жртвовао Француској колијевку своје династије — Савоју. У овоме захтјеву могло би бити и непознавања историје, и мало лицемјерства. Кавур је жртвовао Савоју тек кад је Италија била тако рђи уједињена. Жртвовао је сићушну Савоју за јединство велике Италије. Па и због такве жртве развишао се са Гарибалдијем. Србија треба да жртвује велики дио својег добитка у балканском рату да би одржала савез са Бугарском. Тај добитак није према Србији у оној малој сразмјери као Савоја према Кавуровој уједињеној Италији. Србијина жртва била би огромна. Кад би српски народ био уједињен, тад би се тек могло говорити о жртвама по примјеру Пијемонта. Тад би Србија могла чинити Бугарској уступке.

Резултат првих бојева

Велике битке између Срба и Бугара с једне и Грка и Бугара с друге стране

трају већ неколико дана. Сукобљавају се масе од по 100.000 војника. Главни се бојиште за сада налази још једнако сјевероисточно од Скопља између бугарске границе и ријеке Брегалнице. Бојеви су необично крвави. И непријатељски расположена према Србији бечка штампа признаје да се Срби боре јуначки и огорчено. Српска артиљерија, веле бечки листови, до сад је у свакојем двобоју са бугарском артиљеријом однијела побједу. У надмоћности је српска техника, висока школска спрема и извјежбаност. Српска артиљерија у свијем досадашњим нападима на бугарски фронт брзо и поуздано кричала је својој њешадији пут побједи.

Бугари, који су нападачи, потиснути су од српске зоне и нијесу се могли одржати ни у својој зони. Да се послужимо бечким листовима, резултат је досадашњег раговања у Маћедонији овај: **Срби су извојевали над Бугарима стратигску и тактичну надмоћност.** Бугари не само да нијесу ни у току осмодневних ратовања успјели да униште српску војску у Маћедонији па да цијелом снагом крену преко Пирота у Србију, већ су напротив сами сузбјени са маћедонског бојишта. Било је очекивати, да ће они као нападачи изазвати Србе на одсудну битку и потиснути их преко Скопља, док су међутим Срби, који бијаху у одбрани, потјерали Бугаре према њиховој старој државној граници и сломили њихову војну акцију у Маћедонији.

Румунија

У крваву балканску драму уплела се Румунија — на штету Бугарске. Румунија је ставила на ратну ногу сву своју војску. Она чека згодан тренутак. Ако Бугарска побједи Србију и Грчку, Румунија ће одмах улејети у акцију и од ослабљене Бугарске отети њено земљиште у Добруџи. Ако Бугарска не побједи, Румунија ће у руке само од себе пасти у руке бугарско земљиште. Румунија је потребно четрнајест дана да изврши мобилизацију и концентracију своје војске. За тих четрнајест дана Бугарска треба Србију да побједи, ако рачуна да ће послите са Румунијом моћи одлучити зборици. Пет дана је већ протекло. Бугари још не дадоше одсудну битку. На против, Срби и Грци потиснуше их на маћедонском бојишту. Бечка штампа иједи се на бугарски генералштаб што не хита. Не што јој је студено око срца. Србија, омирзута Србија, још није слоњена, још њеној војсци нијесу пребјијена леђа! Хитајте Бугари! — куме извјесни бечки листови.

Беч и Букурешт

Беч и Букурешт затегнули жице. Букурешт не плива сада у бечким водама. Румунија изневјерила Аустрију. Румунска војска хоће да нападне Бугарску. У Бечу се због дога једе. Осуђују Румунију. Закључак је: да су на страни Бугарске, а против Србије. Дакле, нијесу неутрални. Бугарска према томе није на словенском путу.

Румунија се изјаснила. Она неће велику Бугарску. Она неће да буде најача на Балкану. Румунија не жели ни аутономију Маћедонију, јер би ову Бугарска преко ноћ прогутала као источну Румелију. Румунија жели равнотежу на Балкану. То исто и Србија, Црна Гора и Грчка. Побједи ли Бугарска Србију, румунска војска добиће наредбу да иде на Софију. И за то се у Бечу много жесте на Румунију. Веле да је ова постала агент Тројног Споразума, нарочито Русије. Опуштају је да је запливала у „панславистичке“ воде и спустила се на улогу средства за интриге противу монархије.

Демонстрације у Букурешту

Народ по улицама у Букурешту демонстрирао је противу Аустрије. Чули су се бурни поклицы: Доље вјероломна Аустрија! Доље Бугарска! Живјела Србија! Аустро-угарско посланство у Букурешту чува од раздраженог народа кордон жандармерије.

Све то саопштавају сами бечки листови, од којих угледнији нападају садашњу спољашњу политику монархије. Замерају монархији, зашто је ствар довела дога да изгуби поуздану Румунију да би добила непоуздану Бугарску.

У чијим је водама Бугарска? Има ли у Словенству још кога, коме то није јасно?

Бугари против Русије

Бугарски прваци објављују кроз бечке листове изјаве противу Русије. Два бивша министра председника рекоше, да су бугарски и аустријски интереси на Балкану истоветни. Сад се јавно и вођа либерала у бечкој „Преси“ и напада Русију. То је захвалност Русијама, нажима код Плевне и на Шипки за слободу данашње Бугарске! Бугаре ће Бог казнити. Незахвалност може тренутно успјети, али никад поштено свршити.

Јавно мишљење о Бугарској

Огроман дио европске штампе окренуо се противу Бугарске. Француска штампа осуђује је као агента Аустро-Угарске. Енглеска штампа не одобрава тежњу Бугарске за хегемонијом на Балкану. „Тајмс“ вели да ће Бугари брзо увидјети да је српска војска мало друкчији противник од онога код Киркилиса и Лиле Бургаса. Па и сама берлинска штампа не одобрава држање Бугарске. Југословенска штампа је сва противу ње осим два три листа, који се озбиљно не могу узети у рачун. Руска штампа је такође видјела, с ким је данашња службена Бугарска и не крије своје незадовољство због тога.

Бугарска је изолована! — узвикује један велики берлински лист.

Бугарске побједи — у Бечу!

Јучерашњи бечки листови као по команди сложено саопштавају вијести о „сјајним бугарским побједама у Маћедонији“. Код Солуна, кажу, бије се велика битка — у корист Бугара.

Изгледа да се у Бечу нерадо примају истине о српским и грчким побједама, те лажима о бугарским побједама хоће да заведу своје јавно мишљење, које све више бива раздражено, особито због чињенице, да Румунија окреће монархији леђа.

Neue Freie Presse од синоћ пише: Бугари су постигли сјајан успјех. Срби још нијесу ушли у Софију, већ су код Ђустендила сузбјени.

Лијепа побједи! Слаба је утјеха, што Срби још нијесу продрли до Софије. Али ни Бугари до Биограда. Ова би се логика бечке „Пресе“ могла обрнути, па би се овако могло тврдити: Срби су сјајно побједили, јер Бугари још нијесу ушли у Скопље, Велес и Битоље, које је Бугарска Србија оспорила, тако да је Бугарска због тога морала Србе напастити. Нападач треба да покаже прве успјехе, а не нападути. Ратни успјеси не састоје се у одбрани својега, колико у отимању противниковога земљишта. Бугари до сад нијесу ништа од Срба и Грка отели, напротив ови су њих потјерали са њихове зоне.

Бечка „Преса“ донијела је јесенас читав уводни чланак у славу пада Подгорице, па је сутрадан све то опрорвила и није од стида поцрвенила. Ми се надамо, да ће она донијети чланак и о паду Ниша, а сутра ће саопштити да су Срби заузели Кочану! Творци Прохаскине и Палићеве афере не презају ни од какве измишљотине кад ваља наудити српском угледу. Њима већ нико у Европи не вјерује. Они служе само за увеселавање публици.

Одмазда Бугарима

Како је у Србији у војним круговима расположење према овом рату показују сви случајеви: само у току два дана преко четрдесет официра, који су били на лијечену у Биограду, добровољно су прекинули лијечење и отицвали на бојно поље. Љекари су их задржавали, али их нијесу могли задржати. Примјеру официра шљедују и подофицири и редови: неизлијечени напуштају болнице и иду својим дивизијама, који су рањени налазе се на превизијашту, без љекарске дозволе враћају се у бојне редове. Међу њима је и рањени пуковник Ђура Докић.

Један млади потпоручник, који је у прошлом рату учествовао у походу од Руча до Скадра, па од силног напора оболио, напушта болницу да би пошао на бојиште. Љекар га зауставља, указује му на опасност којој се излаже и каже му, да ће умријети ако прекине лијечење. Млади официр га пита: „Па колико ћу моћи још у напору да издржим?“ — „Нијавише три недеље“, каже му љекар. — „Добро“, одговара официр; то је добровољно или да погинем или да Бугаре

огермао иза Месте и Искра. Онда не жалим и да умрем!"

И официри, који се налазе на лијечењу у кунатилима и на одсуству, прекинули су боловање и враћају се у своје дивизије.

Бугарска је изазвала рат

Бугарска непрекидно настојава да у јери јавно мишљење како она није изазивач и како су њу Срби и Грци изазвали. Колико у томе има истине, најбоље доказују документа, која су нађена код њихових официра, а из којих се јасно види да је овај други рат на Балкану њиховом кривицом проузрокован и да су га они не само изазивали, но и покренули.

Готово сва француска и енглеска штампа, пишући о другом рату на Балкану, то конститује и указује на Бугарску као на нападача, чинећи је одговорном за све.

Загребачки „Хрватски Покрет“, орган хрватске уједињене самосталне странке, о држању Бугарске пише ово:

„Бугарски поступак неће наћи нигдје у словенским круговима одобрење. тим више, што су ноторни антиславенски кругови и листови остентативно на страни Бугарске. Србија, Црна Гора и Грчка учиниле су све, што је било могуће, за одржање мира. Сви њихови предлози ишли су за тим. А Бугарска их је све редом одбијала. Ове чињенице говоре и сувише јасно о томе, како је Бугарској мало стало до балканског савеза и његових великих задата. Свакако није лиена црта што бугарска влада нема одважности предузети потпуну одговорност за своје поступке, него је баца на леђа Србије и Грчке.“

Први рањени Црногорац

У овим крвавим и жестокиим окршајима, који се воде између Срба и Бугари у Македонији, узео је учешћа и одред наше војске, који је тамо пошоу у помоћ браћи и савезницима. Том приликом нијесу ни мало остали поштини пред тамошњом браћом, те су и овог пута дали сјајна доказа о својем јунаштву. Као што истичу и извјештаји са бојног поља и биоградски листови, Црногорци су се у јуришима борили као лавови. Нарочито извјештач сарајевске „Српске Ријечи“ истиче да су Црногорци „показали на Црном Врху чудеса од јунаштва“

Међу првим рањеницима, који су пренесени у Биоград, донесен је и први рањени Црногорац С. Пойовић Липовац. Он је задобио тежку рану у борби са бугарским коњанима код Злетово, гдје му је бомба размаркала десну ногу, која је ампутирана.

Маса свијета, која је на биоградској жељезничкој станици дочекивала рањенике, првог рањеног Црногорца је клицањем поздравила. Громогласним усклицима клицано му је: „Живио ммо брат дичне Црне Горе!“

Телеграфски извјештаји

Заробљени Бугари у Биограду

Биоград, 21. јуна

Заробљени Бугари, који су имали стићи у два сата, стигли су тек у седам сати послје подне. Огромна маса народа, окупљена као ни за вријеме највећих слава у Биограду, чекала их је кампирајући по улицама од два сата непрестано не разилазећи се чак ни кад је киша отпочела да пада. После подне дошао је опет транспорт рањеника, који су радосно слушали вијести са ратишта и били поздрављени. Заробљени Бугари сврштани су пред станицом у редове и пошпили су праћени војницима. Испред поворке јашао је поднаредник Милош Алексић, који је заробио потпуковника Манова. Он је јашао на коњу Манова и опасао његову сабљу, што му је обоје у признање особитог јунаштва поклатио Манов. Цијелијем путем од станице кроз главне улице до тврђаве силан свијет акламирао је Алексића, а није пало никаквих повика противу Бугара. Само између себе свијет је стављао примједбе, иначе није било ни најмањега инцидента. Бугари су били најприје у страху видјећи сасвијем мирно сусриетање, али доцније ишли су у густим редовима мирно.

Биоград, 22. јуна

Вечерас је приспио овдје први транспорт заробљеника око 6 сати, и то 17 официра, од којих је један потпуковник и 1445 војника. Сви

су били одведени у биоградску тврђаву. При пролазу кроз варош није се збио никакав инцидент.

Четвородневна велика битка

Биоград, 21. јуна

У битци код Кочана до сада је утврђено да је судјеловало 60 бугарских батаљона са 120 топова. До јутрос су, након дводневне борбе, заузеле Срби јуришем главну позицију Рајчански Врх, истјерав одатле Бугаре. Како је овај врх тек испред Кочана, то су се губитком позиције дали Бугари у бјегство, растјерани на више страна и остављајући за собом топове и муницију. Бугарска разбијена војска гоњена пјешацима и кавалеријом, истјерана у нeredу на планину Пљачкавицу, збачена од операционе линије и учињена неспособном, одијелена је од своје позадине. Кочанска битка имала је велике димензије. Борбе су биле огорчене, жртва много, велика маса заробљеника. Тиме је коначно у српску корист ријешена велика битка која је трајала четири дана.

Грчке побједи

Атина, 21. јуна

Наступање грчких трупа почело је јутрос пошто су их Бугари непрестано нападали на више мјеста. Према извјештају главног штаба, грчка војска напредује на цијелој линији великом жестином и непријатељев отпор бива свуда сузбијан. Бугари се повлаче у нeredу са великим губитцима. Команданти бригада изјављују дивљење ушљед одушевљења грчких трупа које се бију одушевљеним полетом. Грчка војска обухватила је на јужној страни фронт непријатељев од Килкиса до Салиће. Цијели дан је трајао очајни бој код Килкиса. Грчка војска корак по корак отимала је бугарске утврђене положаје. Бугари су својом артиљеријом држали важне положаје. Један мјешовити одред послје очајне борбе поново је заузео Бевђелију. Непријатељ је побјегао у нeredу на лијевој обали Вардара. Брдске батерије начиниле су непријатељу велике губитке за вријеме повлачења преко моста. Бој се данас наставио између Мецикова и Арклана. Бугарска компанија од 200 војника заробљена је. Непријатељ је оставио артиљерију и пувока се према својем утврђењу Лахану гдје је опкољен од Грка. У Лугору Грци заузеле три брзометна и три крупова бугарска тона. Нигрицу грчке трупе посједоше и гоне непријатеља, који је у страху оставио 150 војника, пушке и остали материјал. Бугари приликом бјежања запалише Нигрицу и околину и поубијаше жене идједу. Грчка XVII. бригада јавља да је заробила један цио бугарски пук, који се безусловно предао. Наше трупе побједише код Мацикао. За вријеме боја један бугарски батаљон нападнут је бајонетом и уништен је. Седам Грка, које су Бугари заробили, били су од ових посјечени. На бојном пољу остало је много мртвих Бугара, међу њима један пуковник и више официра. Килкис су Грци заузеле послје очајног боја од три часа. Сва бугарска артиљерија пала је у грчки плијен. Бугари су грчким правацама у Кавали запријетили смрћу ако се не буду успротивили продирању наше војске. (Атинска Агенција).

Петодневна успјешна борба

Биоград, 21. јуна

Бугари су сузбијени на цијелом фронту послје њихова подмукла нападаја. У дводневној борби били су одбачени на лијеве обале ријеке Брегалнице и њене притоке Злетово. Са њиховим десним крилом и седмом рилском дивизијом, која је

била потпуно потучена, Бугари узеше положаје претходно добро утврђене на обалама ових двију ријека у намјери да спријече нагло надирање наших трупа. И тада су били крвави бојеви. Нападач се бранио очајнички, али је био немоћан да се одупре продирању српских трупа. Послје петодневне крваве борбе, десно бугарско крило у јачини од 60 батаљона и 120 топова било је потпуно поражено и распрштено. Његова главна тачка ослонаца врх Рајчани узет је јуришем на бајонет од стране Срба и Црногораца, на челу којих се у одлучном моменту налазио Престолнашљедник Александар. Бугари су одбачени на висове планине Пљачкавице, куда их гоне наше побједоносне трупе. Заробили смо много заробљеника и задобили знатни ратни плијен.

Напад на стару границу

Биоград, 22. јуна

Данас у 7 и по сати из јутра Бугари нападоше на нашу стару границу код Св. Николе. Резултат непознат.

Посланица грчког краља

Атина, 22. јуна

Ево текст краљеве посланице: „Позивам мој народ на ову борбу како би у савезу са осталим хришћанским државама ослободили паћеничку браћу. Срећни смо били те смо видјели да се заједничка борба крунисала побједама и уништила тиранију. Војска грчке триумфовала је на суву и на мору. Побјеђено царство уступи ослобођено земљиште. Грчка, у сагласности са осталим савезницима, хтјела је да на пријатељски начин пропорционално подијели ослобођено земљиште, шта више она је била предложила и арбитражу у случају несугласности. Напротив Бугарска, ненасити савезник, одбијајући сваки споразум и арбитражу, покушала је да сама себи присвоји већи дио плодова побједа, не признајући осталима никакво право ни поднесене жртве. Она је употребила сваку врсту обмане, поступала је арбитражно, забрављајући на ослобођилачки циљ рата, на своје обавезе на спрам савезника, на лекције горког искуства, које су подијелили балкански народи у прошлости ушљед њихове неслоге, и на сјајне резултате постигнуте њиховим савезом. Она је чак дошла до тога да окрене оружје против својих савезника, бацајући под ноге њихова права и профанишући свету заједничку борбу и њен циљ. Пред таквим недостојним поступком Бугарске дужност осталих савезника јасно је била означена, а то да стану раме уз раме, да одрже њихов савез како би стали насупрот ненасите прождрљивости њиховог бившег савезника и очували њихове животне интересе. Народ јелински, у тијесној солидарности са Србијом и Црном Гором, а с вјером у светињу дјела, поново узима оружје и предузима борбу. Моја сувоzemна и морска војска, која је створила Грчку већом, позива се да настави своје племените борбе, како би спасла ослобођену браћу од тираније турске, од новог и страховитог ропства, које им пријети. Народ јелински тврдо убијеђен у силу свога права и хероизам војске, која обаса славом име грчко и уздиже Грчку на висину њених херојских традиција, неће, ја сам у то тврдо убијеђен, зажалити никаквих жртва ради успјеха у новој борби, која ће попуњити и загарантовати дјело ослобођења. Та борба је Богом благословена као и прва, и ја Га молим за благослов. Живјела увећана Грчка. Живио народ јелински. Дано

у Балцу 20. јуна 1913. Константин.“ (Ат. Агенција).

Продирање Срба

Биоград, 23. јуна

Послје борбе на вису Рајчани, гдје је било потучено десно крило четврте бугарске армије, српске трупе отпочеше нападај на добровољачки корпус ђенерала Генефа, који је заштићаво крајње десно крило бугарске војске на линији Китка Стришка. Данас у четири сата послје подне заузесмо на јуриш брдо Китку и добровољачки корпус, растјеран, био је одбачен у највећем нeredу пут старе границе бугарске. На коти 650 послје боја нађен је дневник бугарског потпоручника Георгијева, у коме стоји под датумом 16. јуна 1913: Добили смо телефонску наредбу да ће војничке операције противу Грка и Срба отпочети 17. јуна у три сата из јутра. 16. јуна у 11 сати ноћу приспјела је писмена наредба. Датуми су по старом стилу. Овај дневник се чува у архиви главног армијског штаба. Тај дневник доказује дакле, као и наредба нађена у архиви 30. бугарског пука, да су нападаји Бугара били у напријед припремљени док су се Бугари изјашњавали за мирно ријешење српско-бугарског спора.

Нове побједи Грчке

Атина, 23. јуна

Грчки корпус, који је дјествовао на страни села Лиговани, пожњео је нови триумф. Непријатељ је напустио позиције на цијелој линији Лахана, бјежећи у нeredу, напуштајући свуда материјал, муницију и 1600 пушака. Грчке трупе из близа гоне непријатеља и нападоше на бугарски батаљон, којег натјераше у безумно бјегство. Војска грчка продужила је продирање на позицију Лахану, коју освоји као и 12 топова и много муницијских кара. Грци наступају посред линије непријатељске и чуде се великом броју одбранбених радова, које су Бугари саградили на положајима природно јаким. Заробљеници бугарски причају да Бугари, и ако их је био велики број на том положају, обузети паником пред загоном грчким, бјеже безобзирце. Приспјеле вијести говоре о новим побједама и доказују потпуно растројство непријатеља. Грци, дјествујући на сјеверо-запад од Килкиса, гоне бјежећег непријатеља и заузеле висове Јање, одакле жестоком артиљеријском ватром парализираше непријатељске колоне од 15.000, које потпуно растројене бјеже у страховитом нeredу. Коњица грчка гони другу колону непријатељску, која бјежи пут Морафца. Полуескадрон грчки зароби 100 Бугара и захвати много оружја и муниције. Командант коњице јавља телеграфски: Не можемо да успијемо да покупио сав плијен, јер продужавамо гоњење непријатеља. Војска, која је освојила Лахану осим 15 топова отела је и велики материјал, а такође заробила и 200 војника, једног мајора и два официра. Крајње лијево крило наступа брзо и бајонетским нападом истјера непријатеља из утврђених положаја код Насуково-Калиново, гонећи га пут удаљених положаја ка Килкису. Том приликом су освојена три пољска топа, четири муницијске каре и многе пушке. Бугарски војник, по народности Грк, утекавши из Килкиса, прича да је око вароши било само шест пукова пјешадије: 14., 16., 22., 24., 29. и 41., у све 24.000 војника. На цијелом фронту Килкиса било је Бугара свега 50.000 војника, те су се тако заиста могли одупирати загоњу грчком у току три дана. Према извјештајима главног квартира, од Пангеона до Дој-

рана трупе бугарске у почетку непријатељства износиле су 88 баталјона пјешадије са 180 топова; ако се томе додају друге помоћне трупе, онда је снага бугарска износила 120.000 војника. Свијема дивизијама и коњичким бригадама саопштена је шведска краљева наредба: „Мојој храброј војсци, која је показала толико хероизма у току битка о-вијех дана и која је сломила непријатеља гдје год је на њега наишла, изражавам моје дивљење и гордим се што сам јој шеф Константи“. (А. Агенција).

Бајонетски јуриш код Сариђола

Атина, 23. јуна

Министарство војно саопштава, да је у току битке код Сариђола једна чета пјешадије извршила бајонетски јуриш на непријатеља, како би га истјерала из шанца. Први покушај није испео за руком и чета се морала вратити на свој првобитни положај. Потпоручник Маркантонакис и неколико рањених војника, не могавши због рана ићи за четом, остале у близини непријатељског шанца. Други напад успио је и непријатељ је био избачен с положаја и тада Грци с ужасом видјеше да је потпоручник исечен на комадиће а војници грчки поклани и очи им извађене. Дојран је заузет послје мале чарке. (А. Агенција).

Борбе према Зајечару

Биоград, 23. јуна

Јуче трупе бугарске, концентрисане близу границе српске, покушаше да пријеђу на земљиште краљевине пут Зајечара. Сви нападаји били су сузбијени. Граница је остала неповријеђена. Данас са стране бугарске врше се исти покушаји и борба се води на граници.

Војна ситуација

Биоград, 23. јуна

Послије петодневне борбе војна ситуација је шведска: Бугарски план је био да пробију фронт српске војске изненадним нападом са њиховим силама у јачини од 120.000 војника и да заузму земљиште македонско, које је бугарска влада хтјела да посједне за вријеме арбитраже. Сукоби без значаја претходили су току нападају и циљ им је био да обману, како би се главни нападај сматрао као пошљедња чаркања. Српске трупе, изненађене бугарским нападајима, и ако односи дипломатски нијесу били прекинути, мораше се најприје концентрисати како би могле сузбити напад бугарски. Послије огорченог боја, који је трајао од понедељника у јутро па до уторника у вече и то без прекида, Срби сузбише Бугаре, уништивши извршење политичког плана који га је био направио. Кад су се ове двије велике војничке масе судариле, бојеви се нијесу тако лако могли обуставити, као чаркања. Наши постепено пријеђоше у офанзиву. Резултат борбе овога дана био је тај, да је српска војска имала великог успеха против четврте преславске дивизије, као и против седме рилске дивизије, од којих је свака имала по шест пукова и добровољачки корпус под командом ђенерала Генефа. Десно крило бугарско је растјерано и одбачено на другу обалу ријеке Брегалнице, у околини планине Пљачкавице а пут села Тескоје, Винице и Градеж. Војска бугарска растјерана повлачила се у нареду, остављајући за собом велику количину оружја и муниције. Инвентар плијена није још утврђен. У току цијеле борбе до сада Бугари су имали врло незнатан успјех на југу против српских трупа, које су се налазиле између Вардара и Лаковице. Послије петодневне и

петодневне борбе, трупе, које су до тада заустављале многобројнију војску бугарску, биле су принуђене да се повуку на првобитне линије, што је дало могућност Бугарима, да заузму Криволак. Тај бугарски успјех против наших, који су били у мањем броју и који се довршио тиме да нијесу ниједну важнију позицију заузели, пропао је ушљед успјеха наше војске, која је заузела неколико тачака од највеће важности стратегиске, као на пр. Ријетке Букове и Рајчански Врх и која растјера десно крило бугарско, а то је била њихова главна снага. Наше трупе на десном бугарском крилу продријеше доста далеко у зони бугарској, док бугарске трупе код Криволака уђоше само на једној тачки у нашу зону.

Тимочка дивизија је неповријеђена

Биоград, 23. јуна

Софиске вијести о поразу Срба и разбијању и заробљењу тимочке дивизије код Криволака апсолутно су нетачне и немогуће претјеране. Кочане су петодневним бојем браниле мање српске силе и то само један регуларни пук и 5.000 добровољаца, већином Турака и Арнаута, и те трупе су Бугари, који су навели цијелом дивизијом из правца Штипа, потиснули из позиције и то само шест километара. Тамо су послана појачања и Бугари морају напустити неодрживе нове позиције.

Заузимање Кочана

Биоград, 23. јуна

Јутрос у десет сати и педесет минута ушле су српске трупе са кавалеријом у само мјесто Кочане, које су браниле са утврђених положаја пред самом вароши бугарске трупе, покривајући одступање остатака рилске и преславске дивизије. Сада се ова територија од Кочана до Брегалнице налази у српским рукама.

Борбе на старој граници

Биоград, 23. јуна

Јучерање навале Бугара са три пука и артиљеријом на Светога Николу и два пука и шест батерија на Кади Богар на српској граници, коју су били прешли који километар, сузбијене су. Код Егри Паланке нијесу Срби прелазили још границу, само су сузбили нападај. Јутрос су Бугари извршили нови напад код Дешчаног Кладенца.

Срби стоје одлично

Биоград, 23. јуна

Из врховне команде вечерас јављају о општој ситуацији, да је на свима важним фронтovima одлично и да операције повољно напредују и пошто су у току детаљи, то се из схватљивих разлога још не јављају.

Биоград, 23. јуна

Заузеће Дојрана од стране Грка и њихово напредовање знатно погоршава ситуација јужне бугарске војске. Напад Бугара на Криволак, како овдје изјављују, нема него секундарну важност покушаја рекламних јевтиних успјеха, који не мијењају ситуацију. Напади на стару границу нарочито код Пирота и Зајечара безуспјешни су због јаких одбрана и утврђења.

Заузимање Дојрана

Атина, 23. јуна

Трупе грчке заузеле су Дојран у вече. Заробљено је 150 војника бугарских, који су се, послје малог отпора, предали у манастиру Зографос. (А. Агенција).

Бугарска звјерства

Атина, 23. јуна

Хаџимис шеф и особље легације бугарске оставили су вечерас Атину. — Поп католички јавља да су

Бугари у околини Кицкиса поклали све живо; само је остало неколико жена у животу. (А. Агенција).

Србија прекиде односе с Бугарском

Биоград, 23. јуна

Јутрос је српска влада саопштила бугарском посланику Тошеву да, обзиром на бугарске мучке нападаје, који показују непријатељство, сматра да је раскинут савезни и пријатељски уговор и прекида дипломатске везе. Тошев путује ноћас или сјутра.

Биоград, 24. јуна

Данас ће отпавник послова Србије у Софији предати ноту влади бугарској, којом је извјештава, да с обзиром на подмукле нападаје бугарске војске почевши 17 јуна, који доказују да је влада бугарска испуњена мржњом и почела рат противу Србије без претходне објаве рата и тиме прекиде уговор савеза, — почињући од данас, влада српска прекида односе с Бугарском и опозива свог посланика из Софије. Та нота била је већ саопштена Тошеву, посланику Бугарске у Биограду

Досадањи губитци

Биоград, 23. јуна

Званично јављају да је до сада српских рањених дванајест хиљада, а бугарских двадесет двије, до двадесет четири хиљаде.

Биоград, 24. јуна

Бојеви прошле недјеље били су најкрвавији и најупорнији од свију оних у балканском рату. Бојеви су били у великим масама, губитци с обије стране велики су. Наши су губитци до 15.000; губитци бугарски 20—25.000. Губитке бугарске повећава рђава организација санитарне службе, недостатак комуникација жељезничким путевима и средствима транспорта. Бугари њихове рањенике остављају на бојишту, мртве не копају. Епидемија која влада у бугарској војсци такође повећава њене губитке.

Грчка народна гарда

Атина, 24. јуна

Званичне новине доносе указ којим се позивају под заставу три класе народне гарде. (А. Агенција).

Срби потискују Бугаре

Биоград, 24. јуна

Српске трупе заузеле су варош Кочане и цијело земљиште до ријеке Брегалнице, гдје се бију са остатком десног бугарског крила, који, на врло утврђеним положајима, заштићаваху одступање седме рилске дивизије и четврте преславске претходно потучене. Послије огорченог боја непријатељ је сузбијен и натјеран у бјегство остављајући пушке и муницију. Гоњен нашим, непријатељ се повукао у правцу Царевог Села.

Срби Криволак повратили

Биоград, 24. јуна

Српске трупе преотеше од Бугара Криволак, одакле је непријатељ био сузбијен.

Бугари су изазивачи

Биоград, 24. јуна

Пресбиро демантује бугарске неистините вијести ријечима: Све бугарске вијести односно повреде границе од стране наших трупа пуштене су са очевидном намјером, да маскирају њихове нападе преко наше границе. Бугари су напали на нашу границу на двије тачке код Св. Николе са дивизијом од три пука и артиљеријом и близу Кади Богаза са два пука и шест батерија. Оба та нападаја одбили смо. Што се тиче навода да су наше трупе код Егри Паланке пријешле на бугарско земљиште, та је оптужба неоснована. Наше су тру-

пе биле нападнуте од Бугара који су били сузбијени. У потоњем часу сазнајемо, да су Бугари, на нашој граници, напали на Ђумрук код Дешчанског Кладенца.

Помоћ Грцима. Заробљени Бугари

Атина, 25. јуна

Демидов, посланик руски, предао је Веницелосу 10.000 франака за пострадале у садањем рату. — Заробљене Бугаре почели су превозити у Пиреј; већ их је стигло више од 2000 и неколико официра. (А. Агенција).

Сјајни успјеси грчке војске

Атина, 25. јуна

Министарство војно доноси шведска саопштења: „Гонимо непријатеља из близу“. Потписао пуковник Душманис, шеф главног штаба. — Арбанаски председник у Тепелени и муфтија у Маргарити упутили су Веницелосу честитке телеграфски због сјајних успјеха чрчке војске противу заједничког непријатеља. (А. Агенција).

Тошев напустио Биоград

Биоград, 25. јуна

Тошов је отпутовао за Софију. — Срби су заузели Кочане и цијело земљиште од ријеке Брегалнице. (Бечки Кор. Биро)

Једна од многих... неистина

Беч, 25. јуна

„Мил. Рундшау“ јавља да је једна колона бугарска у јачини од 14.000 војника, а која је по свој прилици морала доћи из Егри Паланке, успјела да наступи до Врање. (Sic! Али то јавља — Бечки Кор. Биро.)

Краљ и ратни догађаји

Његово Величанство Краљ поклања силну пажњу ратним догађајима. Све вијести са македонског бојишта Краљ прати живим интересовањем. Прве вијести, које дођу из Биограда, Скопља и Атине достављају се најприје Краљу. Посланици Србије и Грчке на позив Краљев често долазе у Двор и дају потребне извјештаје. Дуго у ноћ Његово Величанство Краљ бдије у Двору, окружен министрима и великодостојницима, са нестрпљењем очекујући извјештаје са бојног поља.

Министарске сједнице

Готово сваки дан у Двору се држе под предсједништвом Његовог Величанства Краља министарске сједнице, на којима се, с обзиром на велику озбиљност садашњег положаја, претресају сва важна дневна питања.

Слава Краљу Црне Горе

Српска штампа са заносом и ухићењем пјева славу нашем витешком Краљу. Он је, каже, од ране своје младости снијевао о балканском савезу. Он је за исти приноса највеће жртве. Њему је из признања сав Балкан додијелио најчаснију улогу, да код Подгорице први Његов вазда непобједни топ огласи распад и слом Турског Царства у Европи, и тај витешки Краљ, тај пјесник балканских нада, дочекао је да Бугарска изневјери мисао Славянства, растури крваву тековину загрљене браће по крви и вјери. Али, Краљ се је, продужава српска штампа, и у овој прилици нашао на путу родољубља, части и славе, и своје витезове послао је у Македонију да се боре за добро Српства, за спас Балкана, за понос Словенства. То је корак узвиштен и идеалан, достојан мудрости Краљеве, достојан Његовог племенитог срца, које је вазда оцијељало за све што је српско, словенско и хришћанско.

Прекид дипломатских односа

Јуче је овдашњи бугарски посланик г. Колушев нотом извјестио нашу владу, да је из Софије добио наредбу да напусти Цетиње, а послове посланства да преда овдашњем руском посланству.

Г. Колушев је са породицом и секретаром г. Каневом данас отпутовао са Цетиња.

Грчке побједи

Најновије вијести из Атине јављају да су Грци у јужној Македонији извојевали сјајне побједи над Бугарима. Добили су и велики ратни плијен. Грци су се особито храбро борили.

Црногорци на бојишту

При заузећу Кочана у најновијим биткама учествовала је и црногорска војска, која је браћи из Србије послана у помоћ.

Рањено је до сад 30 наших војника, а 2 су погинула.

Црногорци су сеподнијели јуначки, достојно својега гласа и имена. Биоградски их листови особито хвале.

Г. бригадир сердар Јанко Вукотић налази се на бојишту код Кочана.

Његови извјештаји са бојног поља гласе повољно за нашу заједничку ствар.

Казнена експедиција противу Црне Горе

Бугарски листови пишу да Црну Гору и Краља Николу треба љуто казнити, што су прискочили у помоћ Србији. Једна бугарска армија — даре се софиска аустро-бугарска „Вечерња Пошта“ — умаршираће у Црну Гору и казну ће извршити на самоме Цетињу. Каква ће бити облик те казне, „Вечерња Пошта“ још не каже. Да се неће можда састојати у вађењу очију и у касапљењу рањених официра?! И још даље иде „Вечерња Пошта“ у својој лудости. Ми ћемо, вели, потписати мир у Биограду, Аустрија на Цетињу!!

Живјели „Словени“ у редакцији „Вечерње Поште“!

Велико интересовање у публици

У грађанству је велико интересовање за догађаје на бојишту. Свуда се на јавним мјестима у великим мањим групама у публици претресају вијести и њихов значај. Књижарница Рајнвајна у излогу објављује грађанству најновије вијести. Маса радозналих пролазника скупља се пред излогом.

Природно је да се у оваквим приликама протури и по која неистинита вијест. Зато ми обраћамо пажњу публици, да само онијем вијестима поклања пуну вјеру, које се објављују у „Гласу Црногорца“ или „Цетињском Вјеснику“. Разноврсне вијести, које се шире кроз публику, треба примати са резервом. У случају потребе и Министарство Унутрашњих Дјела саопштиће народу преко обласних управа веома важне вијести, а нарочито које се односе на нашу војску.

Потоња вијест Кор.Бироа

Данас Кор. Биро из Беча јавља, да је једна бугарска колона од 14.000 војника продрла у Србију до Врање. Ту вијест саопштава један бечки лист, који би, кад би могао, прождро све што је српско.

Разумије се, да ће то колико сјутра бити доказано да је неистинито, као и до сада што је Кор. Биро врло често био хватан у лажни кад год је што за рачун Бугарске извојевао — измишљотинама на папиру.

„Аутономија“ Арбаније

— Европа ће руковати Арбанијом —

Једном приликом, говорећи о развоју питања о аутономији Арбаније и износили смо кроз које оне пролазе, истакли смо нарочито како има изгледа да од аутономије Арбаније неће бар за сад бити ништа и да ће њоме Европа у почетку управљати онако исто као што сад управља Скардом. То као да се почело и да обистињава.

Као што сад јављају, усред разних претпоставка — на примјер, хоће ли Арбанија бити краљевина или књажевина, хоће ли бити са свијем независна или под султановим суверенством, хоће ли у њој владати владалац католичке, протестантске, православне или мухамеданске вјероисповијести — јавила се још једна нова, много озбиљнија и реалнија поставка од свих. Ова нова комбинација, рекло би се, да је нова само за силе Тројнога Савеза, посебно за Аустрију и Италију, а да су силе Тројнога Споразума имале њу на уму још онда када су у начелу пристале да се чини непотребна проба с арбанаском државом.

Ствар је најмање у том, да Арбанијом управља — цијела Европа. Онако како поједина сила врши протекторит над државама и областима н. пр. у Африци, тако да се ради и у Арбанији, само да то не чини једна сила већ све укупно.

Вели се: ако у Арбанаса има макар и једне једине клице, из које се може развити народ способан за државни живот, — што се до сада у Арбанаса није могло констатовати — онда је оваква колективна европска управа најпогоднија да та клица проклија.

Има ли у Арбанији погодаба за економски развјатак њен — то ће најбоље извести Европа. Може ли бити озбиљне ријечи о притомљавању крвожедности арнаутске — онда ће то упитомљавање моћи да изврши једино Европа. Обавезе, које Арбанија, самим својим постанком, узима на себе пред свијетом, моћи ће одржати само тако ако извршење њихово буде помагала цијела Европа. Велике су силе, опет ради примјера дале ријеч Краљевини Србији да ће она привредно-трговачки заиста изићи на Јадранско Море. Међу силама и има таквијех које нијесу ни мислиле одржати то обећање, али их има и таквијех које хоће да испуне рјеч. Ове друге знају да је илузорно и помишљати да ће њихову рјеч изкупити — Арнаути. Оне саме хоће да створе мир и ред у тој земљи, хоће саме да подигну жељезничку пругу којом ће Србија вриједи бити повезана с морем. Тада нема ни бојазни да ће пруга бити у несигурности, да ће се рушити, возови извртати, на путнике да ће се пуцати и т. д. Европа нагна Србију да напусти територијално Арбанију и њено приморје, али не жели да Арбанија буде изгубљена за српски а тако исто и за европски привредни и трговачки напредак. И још нешто. Постане ли таква Арбанија, онда двије силе, које су мислиле да од ње учине нешто сасвијем друго, могу те своје мисли оставити у архиву! Покаже ли се, назад, да ни цијела Европа није могла управљати Арбанијом као посебном земљом, онда ће бити позване сусједне краљевине да изврше подјелу те земље.

Видјеће се тада да нијесу Срби стијене арбанаске бадава заузимали крвљу најплеменитијих срдаца, нити су гудуре Арбаније напрасно засипали костима најбољих синова својих!

За тако ријешење данас се заступају силе Тројнога Споразума, међу којима по активности у том заступању стоји на првом мјесту Француска. Њу, колико год може, помаже Русија а и Енглеска.

Томе је противан Тројни Савез, који би се већ могао назвати двојним: Немачка не излази из резерве, па је вољна пристати и на такву одлуку. Али се томе противе Аустрија и Италија. Њихово је противљење отворено, пошто оне знају да нијесу зимус бунили свијет зато да би се то постигло.

КЊИЖЕВНОСТ

Потурчењаци у Црној Гори. Г. Марко Драговић с Цетиња објављује: „На писао сам: „Потурчењаци у Црној Гори“, како су постали у вријеме Црнојевића и како су нестали у вријеме владике Данила Петровића — Његоша. Овоме раду, у главном, биће задаћа да објасни колико је синова имао Иван Црнојевић; какви су односи били међу њима, који се од њих потурчио; како су постали потурчењаци у Црној Гори; како су живјели и како су настали. Биће опширнија ријеч и о нападу Сулејман паше на Црну Гору (1692.) и о разарушењу цетињског Иваницког саграђеног манастира. Књижица ће изићи у 3 штампана табака обичне осмине, а цијена је 60 пара. Молим моје пријатеље, да се заузму око скупљања претплате. Рукопис је готов, а од одавна предлаћатика зависи кад ће се дати у штампу“. Предмет, који је г. Драговић узео да обради интересантан је и за нас од значаја, те ради тога у напријед обраћамо пажњу на ову његову најновију књижу.

Србија и Аустро-Угарска

— Будући односи Србије и Аустро-Угарске —

Из Биограда саопштавају ово интересантно гледиште о будућим односима Србије и Аустро-Угарске:

Убрзо ће ступити у актуелно стање сређење односа међу монархијом и Србијом. Представници нашире јавности једне и друге државе изразише у више маха жаљење што су још недовољни односи и изјавише жељу, да се постигне трајно пријатељско зближење, што ће бити у интересу једних и других.

Нема разлога сумњи у искрену вољу државника да се постигне тај циљ.

Наравски да ће ваљати на објема странама свладати многе предрасуде а потребна је и ревизија извјесних тежњи и схваћања.

Што се тиче Аустро-Угарске, у главном су четири велике препоне стварању грађинских добрих односа са Србијом.

Прва је тежња да се на привредни развој Србије утиче тако да он у свако доба буде у складу с нарочитим трговинско-политичким и привредним интересима монархије. Ова тежња аустријске политике датира од берлинског конгреса, имала је успеха неких двадесет година, али је и најпослије довела до отвореног економског сукоба, који и данас постоји. Не смије се наравски заборављати, да је надмоћ аграраца у Аустро-Угарској од увијек још заоштравала противности.

Друга препона била је до сад у томе, што је аустријска службена политика пошљедњих година била све одлучнија противница српским народним тежњама у негдашњој Турској.

Поче се свугдје слутити „српска опасност“ а кад се изврши духовно и културно јединство Срба из Краљевине и Србо Хрвата из монархије, мислило се да ће се монархија најбоље бранити, ако се уради све да се разори то јединство. У томе је трећа сметња, а четврта је тежња, да се развој културног јединства свих Јужних Словена трпи у толико, у колико се мисли да није на штету државним сврхама. Дошло се до немогућег начела: „Ујединити Југословене против Србије“, јер се пало у заблуду, да ће се они иначе ујединити против монархије. Пријетили се мислећи да је то уједињење акција, што долази с поља а помаже се са заинтересоване стране. Процес српско-хрватског, јужно-словенског уједињења само је природна пошљедница одбране једног истог народа од опасности одрођивања. Први узроци незадовољства Југословена монархије јесу: потискивање финансијске и црквене аутономије у Хрватској, жељезничка прагматика, занемарење јадранске обале, помишљање у словенским земљама а не у српској пропаганди.

Процес јужнословенског уједињења још је и природно груписање; јужнословенско племе скупља снаге, да се може мјерити с осталима у борби за ојстанак. А како се то груписање врши у знаку културног уједињења, не може убити монархију, док год она неће да га спријечи силом.

Политички гласило би практично питање овако: може ли и хоће ли Србија с обзиром на Југословене монархије имати у тежњи, што се не би дало довести у склад с добрим сусједним односима обију држава?

Негативан одговор излази већ из јасне истине, да Србија сву пажњу и сав рад мора обратити новоосвојеним крајевима, гдје ће имати ваљана посла бар двадесет година око култивисања проширене државе. Како ће се ствари даље развијати, зависиће и најпослије од тога, у којој ће од сусједних држава јужнословенски народ имати већи полет у култури и привреди.

„Јужнословенска опасност“ своди се на мирну утакмицу за добро и симпатије Југословенства, утакмицу која никако не може бити на сметњи мирном, пријатељском сусједству, тим прије, што би се у привредним односима могли дивно допунити.

Србија је ратом добила нове могућности за развијање. Она ће проширити своје привредне снаге и своју економску независност повећати и учврстити, и још мање биће вољна да понушта за љубав протекторским тежњама. Ау њену сопственом интересу је унапређење зближења привреди моћне сусједне монархије. Хоће ли Аустро-Угарска да има отворена врата њеној трговини и индустрији, питање је ријешено; одмах се може уклонити аустро-српско привредно „ратно стање“. На основици начела *do ut des* (дам да дам) Србија је спремна, да набави нове књиге за своје аустријске рачуне, трговинска и саобраћајна политика може се средити на начин користан по обе државе, чим се сложе у том, да ипедна држава не имадне нарочитих привилегија.

Привредни мир међу објема државама уклониће и пошљедње трагове узajамног неповјерења. То је мета, за коју се залажу ревностно и часно многи поштени родољуби с ове и с оне стране Саве.

Овај број издајемо дан раније због важних вијести са бојног поља, као што ћемо ванредне бројеве приређивати и у брдуће чим се што важније деси.

Наши на страни

— Друштво студената Србо-Хрвата —

Женева, 15. јуна

Друштво студената, Србо-Хрвата, које је овдје постојало већ одавна, под именом „Вила“, почело је у дошње вријеме попуштати и осјетила се његова малаксалост тако, да је било изгледа да ће једнога дана ишчезнути — нестане га. Ну, благодарећи неколицини енергичних студената на овдашњем универзитету, друштво је поново оживјело, добило нови правац и нове снаге. А да би друштво било у што јачој вези са осталим удружењима српско-хрватске омладине на универзитетима западне Европе, друштву су дали ново име „Зора“ (јер већ постоји „Зора“ у Бечу, Цириху, Берлину и Паризу), те на тај начин оно представља овдје орган једног великог друштва српско-хрватске омладине на универзитетима западне Европе.

Друштво је у почетку балканског рата покренуло лист на француском језику, „Union“, како би се што више заинтересовало европски свијет српским стварима и упознао се са културом српско-хрватског народа, па да Европа види да то није народ, који живи да кужи ваздух, већ народ који има диспозиције за напредак и који обећава дати човјечанству много, само му треба дозволити национално-политичко јединство.

Друштво није имало пуне сједнице има већ неколико мјесеци, јер су му чланови многи били одсутни (неки пошли као војни обавезници, а неки као добровољци у рат). Сада, пошто су се повратили студенти са бојног поља, потребно је било одржати једну пуну сједницу. Сједница је била заказана 29. маја у 8 часова по подне у великој сали кафане „Landol“. Сала је била пуна, како студената са швајцарских универзитета, тако и са осталих европских, који су дошли да проведу овдје љетњи семестар.

Дневни ред је био овај: 1) бирање управе (у управу су ушли: г. Милош Станојевић, председник; Сима Кастратовић, благајник и М. Стојановић, секретар.) 2) г. Ј. Подује, правник бечког универзитета чита свој рад Срби и Хрвати, мотиви јединства и материја као средство уједињења; 3) предлози. Овим је сједница завршена а настало је опште весеље, које су зачињавале анегдоте из ратног живота што су доживјели студенти на разним ратним линијама. П. Ј.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

Многим нашим претплатницима истиче претплата крајем овога мјесеца, те је вријеме, да претплату обнове, како им се не би лист обуставио; јер лист ће се обуставити свима без разлике који не обнове претплату до краја овога мјесеца. Најзгодније се претплатити код пошту. Цијена је листу на пола године: за Црне Гору перпера 5, а за иностранство 7¹/₂ франака у злату.

Цетиње, 6. јуна 1913.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ЦЕТИЊСКОГ ВЈЕСНИКА“

ОГЛАСИ

Од 5. јула отварам на Цетињу

ресторан „Косово“

на горњем спрату моје досадање посластичарнице у главној улици.

Кухиња ће бити европска и у њој ће се моћи добити све што публика захтијева. Цијене ће бити умерене како за абоненте, тако и за оне, који би јели à la carte. У исто вријеме препоручује се и за спремање банкета.

Посластичарницу ћу и на даље задржати и биће снабђена свима могућим паштама, а слатка ће израђивати један сицилијански вештак.

Моли за посјету

и. б. бр. 1436 ЈАНКО БРАЈОВИЋ